

LENVIK KOMMUNE
Strategisk ledelse

Saksbehandler, dir. tlf.:
Torleif Josefsen, 77 87 10 18

Vår dato:
13.09.2006

Deres ref.:

Vår ref.:
06/742 - 10613/06

Arkiv: 010

Prosjekt:

Det Kongelige kommunal- og regionaldept.
Postboks 8112 Dep

0032 OSLO

MELDING OM VEDTAK

Lenvik kommunestyre behandlet i møte 31.08.2006 sak 47/06. Følgende vedtak ble fattet:

Vedtak:

Lenvik kommune viser til høringsdokument fra kommunal- og regionaldepartementet vedr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" og vil bemerke følgende:

Lenvik kommune har over tid benyttet seg av elektroniske systemer i forbindelse med oppsett av manntall, valgkort, forhåndsstemmegivningen samt opptelling av stemmer med godt resultat. Og disse løsningene har, sammen med at det hele tiden har vært fokus på å forbedre de manuelle rutinene, vært med på å forbedre og effektivisere valgarbeidet.

Utredningen om "Elektronisk stemmegivning" som nå er ute til høring representerer i denne sammenheng, et skritt videre i forhold til å kunne anvende teknologiske løsninger i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av selve valget.

I følge høringsnotatet har det vært gjennomført forsøk med elektronisk stemmegivning nasjonalt og internasjonalt, som viser at det er mulig å anvende denne formen for stemmegivning ved valgene. Og så langt en kan se av evalueringene som er gjort av de løsningene/systemene som har vært benyttet, er at det kan være mulig å etablere rutiner som gjør det mulig å tilrettelegge for elektronisk stemmegivning i større grad en det som har vært gjennomført frem til nå.

Kommunen ser også av utredningen at myndighetene i Storbritannia høsten 2005, avlyste videre forsøk med elektronisk stemmegivning ved lokalvalgene i 2006. Og at det i USA er betydelig skepsis til sikkerheten på Internett hva gjelder elektronisk stemmegivning, men at USA er langt fremme når det gjelder elektronisk stemmegivning i valglokalet. Samt at det er gjennomført elektronisk stemmegivning i tre kommuner i Norge og ved lokalstyrevalget i Longyearbyen

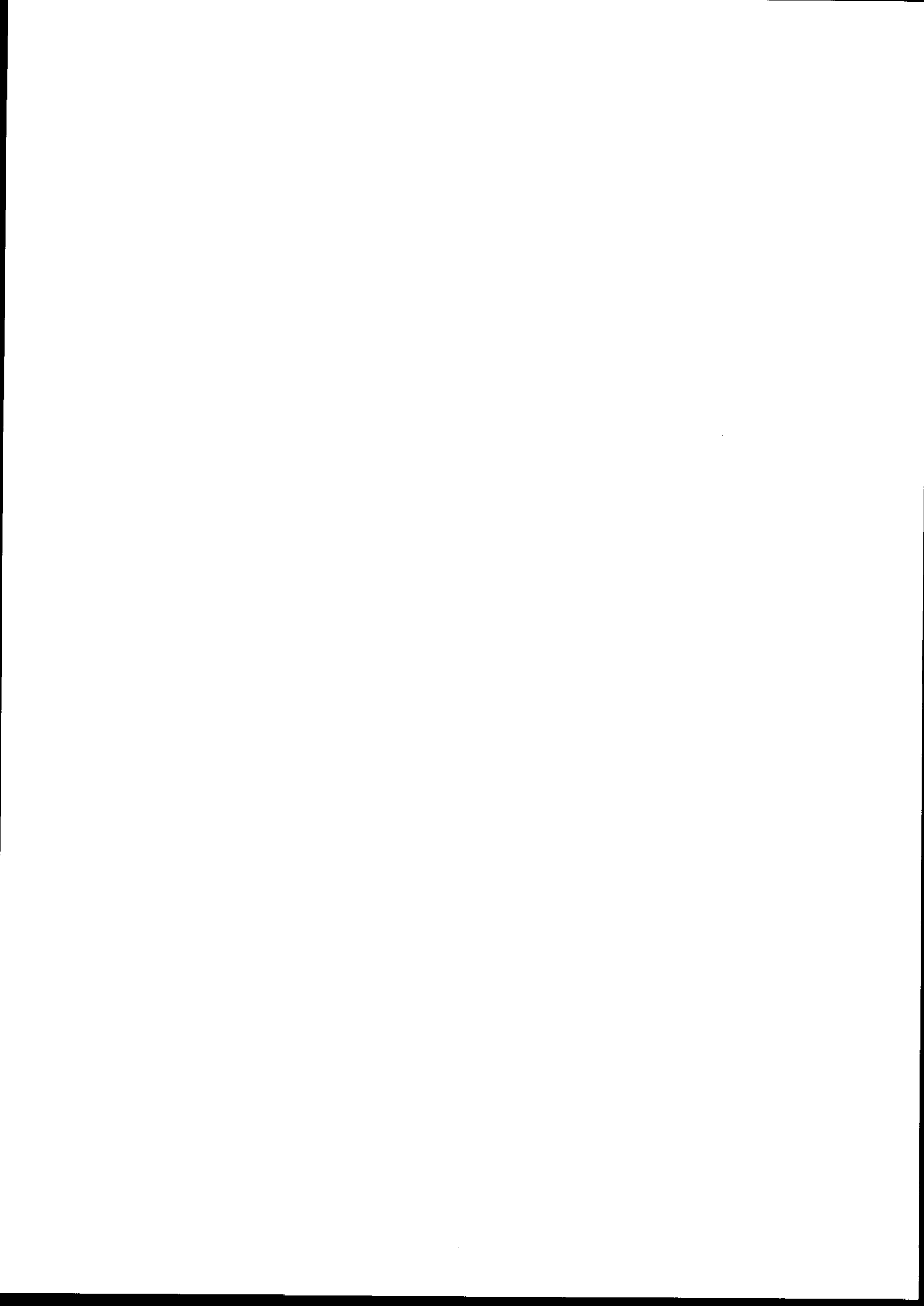
Elektronisk stemmegivning vurderes å være betydelig mer krevende sikkerhetsmessig, da det berører selve valghandlingen til den enkelte velger. Og sikkerheten rundt stemmegivningen må tilrettelegges slik at velgeren skal kunne gjennomføre sin stemmegivning, uten at andre skal ha muligheten til å påvirke stemmegivningen og herunder også få innsyn i hvordan velgeren har stemt.

Ved event. utvidet bruk av elektronisk stemmegivning forutsettes det at de tekniske løsningene for dette utvikles, og at valgmyndigheten har muligheten til å kontrollere at det er etablert tilfredstillende sikkerhet rundt stemmegivningen.

Med bakgrunn i det som er fremkommet i forbindelse med forsøkene som er gjennomført, samt et ønske om at valgsystemene blir videreutviklet, bør det gis anledning til at elektronisk stemmegivning kan anvendes i økende grad ved fremtidige valg gitt at sikkerheten i systemene som tas i bruk ivaretar hensynet til hemmelig valg.

Og på bakgrunn av at sikkerheten i åpne løsninger ikke er tilfredstillende løst så langt, bør det i første omgang bare tilrettelegges for at elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser kan anvendes i tillegg til ordinær stemmegivning. Og at det over tid, og etter hvert som sikkerheten blir

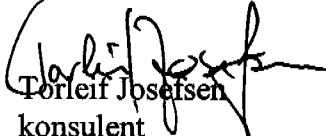
POSTADRESSE:	BESØKSADR.:	TELEFON:	TELEFAX:	BANKGIRO:	POSTGIRO:
9300 Finnsnes	Rådhusveien 8 9300 Finnsnes	77 87 10 00	77 87 10 11	4776 05 02614	Skatt 0827 5819310

forbedret, også kan anvendes løsninger for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. Dette i samsvar med arbeidsgruppens anbefalinger, jfr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".

Avtrykk av saken følger vedlagt.

Med hilsen

Torleif Josefsen
konsulent

Saksbehandler: Torleif Josefsen
Arkivsaksnr.: 06/742

Arkiv: 010

HØRING - RAPPORT H-2185 OM "ELEKTRONISK STEMMEGIVNING - UTFORDRINGER OG MULIGHETER"

Saksnr.: Utvalg	Møtedato
136/06 Lenvik formannskap	22.08.2006
47/06 Lenvik kommunestyre	31.08.2006

Vedlegg:

- Ingen

Andre dokumenter (ikke vedlagt):

1. Skriv fra Det kgl. kommunal- og regionaldepartementet av 13. mars 2006 om høring – Rapport H-2185 om "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".
2. Det kgl. kommunal- og regionaldepartementet – rapport om elektronisk stemmegivning.

Kort sammendrag:

Kommunal- og regionaldepartementet har oversendt til høring – rapport om "Elektronisk stemmegivning. Og ber om høringsinstansenes syn innen 30. september. Saken fremlegges valgstyret/formannskapet og kommunestyret for uttalelse.

Saksopplysninger:

Kommunal og regionaldepartementet har oversendt til høring Rapport H-2185 om "Elektronisk stemmegivning - utfordringer og muligheter".

Og departementet skriver følgende om dette i brev av 13. mars 2006:

Innledning

Departementet satte i juni 2004 ned en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere om, og eventuelt hvordan det bør innføres muligheter for å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Arbeidsgruppen overleverte sin utredning i rapporten "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" 8. februar 2006.

Elektronisk stemmegivning reiser flere prinsipielle og til dels vanskelige spørsmål både av demokratisk, juridisk, teknisk og administrativ art. Det er derfor omdiskutert om det bør innføres mulighet til å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Økende bruk av informasjonsteknologi er en viktig del av samfunnets generelle utvikling. Også på valgområdet bør det vurderes om det kan være aktuelt å gjøre endringer i tidligere tilvante måter å stemme på.

Når spørsmål rundt elektronisk stemmegivning diskuteres, er én dimensjon særlig viktig, nemlig *hvor* stemmegivningen finner sted: i valglokalet under oppsyn av valgfunksjonærer (kontrollerte omgivelser) eller et sted der ingen kan føre kontroll med hvordan avstemningen skjer (ukontrollerte omgivelser). Det er særlig stemmegivning i ukontrollerte omgivelser som reiser prinsipielle spørsmål.

Kort om arbeidsgruppens vurderinger, konklusjon og anbefaling

Arbeidsgruppen mener det er et overordnet mål å gjøre det enklere og mindre kostnadskrevenende for velgere å utøve sine demokratiske rettigheter. For å oppnå dette kan alle velgere tilbys å avgi stemme elektronisk hjemmefra.

Det er imidlertid en ufravikelig forutsetning at det stilles strenge krav til sikkerhet og at velgernes tillit til valgsystemet opprettholdes. Arbeidsgruppen mener det med dagens teknologi ikke er mulig å garantere en slik sikkerhet. Gruppens konklusjon er derfor at det ikke bør innføres elektronisk stemmegivning i stor skala nå. Teknologien er imidlertid i stadig endring, og det er viktig å høste praktiske erfaringer med ulike tekniske løsninger og velgernes tillit til disse. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det igangsettes trinnvise forsøk. I overskuelig fremtid vil elektronisk stemmegivning likevel kun være et supplement til ordinær stemmegivning ved papirstemmesedler.

Både nasjonal og internasjonal lovgivning forutsetter at myndighetene skal legge til rette for frie, rettfærdige og hemmelige valg, jf. valgloven § 1-1 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen 1. tilleggsprotokoll art. 3. Hemmelig valg betyr at velger skal få avgi stemme usett og uten at vedkommende utsettes for utilbørlig påvirkning (trusler, press osv.). Hemmelig valg forhindrer kjøp og salg av stemmer.

Når stemme avgis hjemmefra, på arbeid, skole etc. er det ikke mulig for myndighetene uten videre å sikre at stemme avgis hemmelig. Flere forutsetninger er etter arbeidsgruppens vurdering nødvendige å oppfylle før elektronisk stemmegivning kan tillates:

- Elektronisk stemmegivning må innføres som et alternativ til ordinær stemmegivning, dermed må stemmegivning med papirstemmesedler opprettholdes.
- Velgeren må selv få bestemme hvordan vedkommende vil avgi stemme.
- Dersom det gis mulighet for elektronisk stemmegivning hjemmefra, må velgere som stemmer elektronisk gis mulighet til å ombestemme seg, det vil si stemme på nytt for eksempel i et valglokale for forhåndstemmegivning eller på valgtinget.
- Det bør ikke kunne avgis elektroniske stemmer i ukontrollerte omgivelser på valgdagen, siden dette i praksis sterkt begrenser eller eventuelt gjør det umulig for velgeren å stemme på nytt.

Gjennomføring av valg er ressurskrevende både med hensyn til kostnader og bruk av personell. Arbeidsgruppen mener innføring av elektronisk stemmegivning ikke medfører økonomiske besparelser på kort sikt.

Den peker på at det på sikt først kan bli aktuelt med besparelser dersom det gis mulighet til elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser.

Et elektronisk valgsystem vil være teknisk mer komplisert enn et tradisjonelt system med papirstemmesedler der det er mulig for lekfolk å forstå og kontrollere det som foregår. Dette gir utfordringer ikke bare i forhold til velgerne, men også i forhold til kommunene som er satt til å administrere gjennomføringen av valg. Med et elektronisk valgsystem er det bare eksperter som har forutsetninger for å forstå alt som skjer inne i datamaskinene og i datanettet. Lekmannskontrollen må med andre ord erstattes av tillit til ekspertene – både de som har utformet og laget systemet, og de som har kontrollert at det fungerer korrekt.

Arbeidsgruppen anbefaler at det etableres et sentralt godkjenningsregime for kravspesifikasjoner, inkludert overvåking, kontroll og gjennomføring. Til dette hører godkjenning av virksomheter som skal gjennomføre sertifisering, godkjenning av prosedyrer og rutiner hos leverandørene og godkjenning av teknisk utstyr og løsninger.

Selv om arbeidsgruppen ikke anbefaler elektronisk stemmegivning i stor skala nå, mener den likevel at myndighetene bør sette i gang forsøk.

Arbeidsgruppen peker på at det etter hvert kan oppstå et betydelig press i retning av å innføre elektronisk stemmegivning. Et slikt press kan for eksempel komme som følge av den generelle samfunnsutvikling der IKT tas i bruk på stadig flere områder, fordi det innføres i andre land eller som følge av dramatiske fall i valgdeltakelsen. For å unngå at man havner i en situasjon der elektronisk stemmegivning innføres uten forutgående utprøving, understreker arbeidsgruppen behovet for en offensiv satsing fra myndighetenes side. Arbeidsgruppen foreslår derfor en trinnvis prosess bygd på systematiske forsøk.

Høring

Arbeidsgruppens utredning sendes herved ut på bred høring. Andre virksomheter enn de som står på høringslisten kan også avgi uttalelse. Det samme gjelder enkeltpersoner eller foreninger.

Departementet inviterer høringsinstansene til å komme med synspunkter på, og gi sine vurderinger av arbeidsgruppens anbefalinger og konklusjon. Alle høringsuttalelser som kommer inn blir fortløpende lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets internettsider.

Ett eksemplar av utredningen vedlegges. Utredningen er også tilgjengelig i elektronisk form og kan lastes ned fra departementets internettside www.e-valg.dep.no .

Høringsfrist er 30. september 2006.

Fra arbeidsgruppens rapport gjengis kapittel 2 der arbeidsgruppens anbefalinger fremkommer:

2 Arbeidsgruppens anbefalinger

2.1 Innledning

I denne rapporten diskuterer arbeidsgruppen om det bør innføres elektronisk stemmegivning her i landet, og eventuelt hvordan dette bør gjennomføres. Spørsmålet er vurdert ut fra demokratiske, juridiske, tekniske og økonomisk-administrative hensyn. Diskusjonen er strukturert i forhold til tre sentrale dimensjoner for hvordan velgerne avgir stemme:

1. Et viktig skille går mellom tradisjonell papirstemmegivning og elektronisk stemmegivning.
2. Et annet skille går mellom stemmegivning i valglokaler under kontroll av valgfunksjonærer (såkalte *kontrollerte* omgivelser) og stemmegivning utenfor valglokalene (såkalte *ukontrollerte* omgivelser).
3. Et tredje skille har å gjøre med tidspunktet for stemmegivningen, der vi skiller mellom forhåndsstemmegivning før valgtinget (i rapporten kalt *fase 1*) eller på valgtinget (i rapporten kalt *fase 2*). En nærmere oversikt over kombinasjoner av de tre dimensjonene vises i tabell 3.1 og 3.2 i kapittel 3.

Det overordnede mål for arbeidsgruppens anbefalinger er å gjøre det enklere og mindre kostnadskrevene for velgeren å utøve sine demokratiske rettigheter. Et middel for å oppnå dette er å tilby elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser for alle velgere. I tillegg til økt tilgjengelighet vil elektronisk stemmegivning på sikt bidra til reduserte kostnader i forbindelse med valgavviklingen, og raskere og mer nøyaktig opptelling av stemmene. Det kan innvendes at denne form for stemmegivning vil svekke det preg av høytidelighet som kjennetegner valghandlingen i et tradisjonelt valglokale. I den forbindelse vil arbeidsgruppen understreke at elektronisk stemmegivning kun anbefales som et *supplement* til den tradisjonelle måten å avgi stemme på, og at stemmegivning i valglokale vil bestå i overskuelig fremtid. Dette innebærer at velgere som ikke føler seg trygge på teknologien, fortsatt vil kunne stemme på tradisjonell måte. Det kan i den forbindelse nevnes at den utstrakte bruken av forhåndsstemmegivning i de senere årene allerede har bidratt til å endre den tradisjonelle måten å avgi stemme på.¹ Men uansett hvilken måte valget gjennomføres på, er det en avgjørende forutsetning at velgerne har tillit til systemet og prosessen.

Hvis man skal tillate stemmegivning i ukontrollerte omgivelser – uansett om stemmen avgis elektronisk eller manuelt (for eksempel pr. brev) – har man ikke lenger en garanti for at kravet om hemmelig stemmegivning blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Det åpnes både for utilbørlig påvirkning av velgeren (for eksempel *family voting*) og kjøp og salg av stemmer. Ved å tillate velgeren å stemme flere ganger i forhåndsstemmeperioden, og mulighet til å stemme på nytt i kontrollerte omgivelser på valgtinget, reduseres denne faren betydelig selv om den ikke forsvinner helt.

I det følgende skal vi kort oppsummere noen hovedpunkter i arbeidsgruppens anbefalinger.

2.2 Demokratiske prinsipper og legitimitet (se kapittel 5)

Prinsippet om hemmelige valg er særlig vanskelig å ivareta i forbindelse med stemmegivning – elektronisk eller pr. brev – utenfor valglokalene. Det å tillate elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser på valgdagen (fase 2), kommer klart i strid med prinsippet om å gi alle velgere mulighet for hemmelig stemmegivning. Arbeidsgruppen legger derfor følgende premisser til grunn for tilfredsstillende tekniske løsninger: 1) Valg skal fortsatt gjennomføres i to faser, med en periode for forhåndsstemmegivning og et valgting, 2) Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser er kun aktuelt i perioden for forhåndsstemmegivning.

Velgere kan selvsagt være utsatt for utilbørlig påvirkning også om stemmegivningen foregår i ukontrollerte omgivelser i fase 1. Likedan utgjør kjøp og salg av stemmer et mulig faremoment. For å møte problemer av denne typen, foreslås et system med en *angremulighet* for velgere som stemmer elektronisk i fase 1. Samtidig opprettholdes tradisjonelle valglokaler, dvs. steder hvor velgere garantert kan avgi en hemmelig stemme selv om de har stemt elektronisk én eller flere ganger tidligere. I fase 2 kan det som i dag stemmes bare én gang og da kun med papirstemmesedler. Velgere som har stemt *elektronisk* i fase 1, kan avgi (ny) stemme i godkjent valglokale – enten i fase 1 eller fase 2. Sist avgitte stemme er alltid tellende.

Gitt det opplegget som skisseres ovenfor, er det grunn til å tro at alle velgere har god mulighet til å avgi stemme useffektivt og upåvirket – selv om det tillates å stemme elektronisk i ukontrollerte omgivelser. Likedan sikrer en seg mot kjøp og salg av stemmer, fordi en potensiell kjøper aldri kan være sikker på at en kjøpt, elektronisk stemme faktisk blir tellende.

2.3 Juridiske hensyn (se kapittel 6)

I rapporten gis det en vurdering av både nasjonal og internasjonal lovgivning som har betydning for elektronisk stemmegivning, og hvilke krav som må settes til et regelverk for slik stemmegivning. Særlig viktig er Europarådets anbefaling (rekommendasjon) om standarder for elektronisk stemmegivning. Etter dagens lovgivning er elektronisk stemmegivning ikke tillatt. Valgloven og forskrift til denne er basert på at velgerne skal benytte papirstemmesedler ved avgivelse av stemme. Dersom det innføres muligheter til å stemme elektronisk, må valglovgivningen derfor endres. Inntil slik endring eventuelt finner sted, vil det imidlertid være anledning til å gjennomføre forsøk der det utformes midlertidige regler for spesifikke forsøk i forskrift.

Selv om demokratiske krav til hemmelig stemmegivning i prinsippet ikke uten videre er forenlig med elektronisk stemmegivning, er det juridisk delte meninger om hvor langt kravet strekker seg i forhold til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 3. Venezia-kommisjonen legger til grunn at elektronisk stemmegivning lar seg forene med EMK så fremt det tas visse forhåndsregler. I siste instans vil spørsmålet måtte løses rettslig, nasjonalt eller internasjonalt. Siden rettsstillingen synes å være såpass uklar, vil domstolene i en eventuell rettssak måtte legge stor vekt på praksis.

2.4 Økonomisk-administrative hensyn (se kapittel 7)

I dag brukes det store ressurser på å gjennomføre valg i Norge. Fra kommunenes side må det være en forutsetning at bruk av moderne teknologi reduserer ressursbehovet og ikke øker det. Elektronisk stemmegivning vil ha en rekke administrative fordeler både ved at presisjonen på valgoppgjøret bedres og at de endelige resultatene vil foreligge raskere. Elektronisk stemmegivning vil også bidra til å redusere en rekke manuelle prosedyrer og kontrollrutiner som i dag er ressurskrevende. Elektronisk stemmegivning i *kontrollerte omgivelser* vil imidlertid utløse nye kostnader i form av investeringer i nytt datautstyr, riggekostnader samt behov for flere avlukker, eventuelt lokaler med større bemanning enn ved tradisjonelle valg.

Det er først ved elektronisk stemmegivning i *ukontrollerte omgivelser* at arbeidsgruppen mener man på sikt kan forvente å oppnå økonomiske besparelser. Forsøksvirksomheten vil imidlertid innebære at man både kompliserer den administrative gjennomføringen og øker ressursbruken fordi man må tilby elektroniske løsninger i tillegg til ordinær valggjennomføring. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at forsøksvirksomheten ikke bare må styres fra sentralt hold, men at den også forutsetter statlig finansiering.

2.5 Teknologiske utfordringer og mulige løsninger (se kapittel 8)

Teknologisk er det to hovedutfordringer i forbindelse med elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser: dels å vite hvem velgeren er (identifisering og autentisering), og dels å kunne registrere, overføre og telle velgerens stemme på en hundre prosent sikker måte. Identifikasjon og autentisering av velgeren kan gjøres enten ved hjelp av noe velgeren *har* (for eksempel et smartkort), noe velgeren *vet* (for eksempel en PIN-kode), eller noe velgeren *er* (dvs. en fysisk egenskap ved velgeren som kan avleses, som fingeravtrykk eller retinamønster). Arbeidsgruppen mener at man bør unngå å innføre egne identifikasjonsmekanismer for elektroniske valg. I dagens situasjon er det PKI-løsningen som er planlagt brukt i elektronisk kommunikasjon med offentlig sektor, som er den mest aktuelle løsningen, og da på sikkerhetsnivå "Person-høyt".

Når det gjelder registrering og overføring av velgerens stemme, mener arbeidsgruppen at dagens teknologi brukt i ukontrollerte omgivelser ikke gir tilstrekkelig sikkerhet. Det er imidlertid grunn til å tro at sikrere løsninger vil komme på markedet etter hvert.

Arbeidsgruppen foreslår at elektroniske stemmer avgitt i ukontrollerte omgivelser skal kunne trekkes tilbake, enten gjennom en ny elektronisk stemme eller ved stemmegivning på selve valginget. For å oppnå dette, må hver enkelt elektronisk stemme være koblet til velgerens identitet helt fram til stemmen ikke lenger kan kalles tilbake, men selve stemmen må i hele denne perioden være forseglet (i praksis kan dette gjøres ved hjelp av kryptering). Dette setter spesielle krav til rutinen rundt behandling av elektroniske stemmer. Dette utdypes nærmere i kapittel 8.

2.6 Kontroll og godkjenning (se kapittel 9)

For å kunne sikre at de tekniske løsningene i et system for elektronisk stemmegivning er trygge, og at velgerne har tillit til systemet, anbefaler arbeidsgruppen at en uavhengig instans, utpekt av valgmyndighetene, skal kontrollere at systemene er i orden og at de nødvendige forholdsregler med hensyn til sikkerhet er tatt hos leverandørene. Dette innebærer konkret at det bør gjennomføres en forhåndsgodkjenning (sertifisering) av *personell og virksomheter* som på vegne av valgmyndighetene skal godkjenne leverandører og tekniske løsninger for elektroniske valg (akkrediterte sertifiseringsorgan eller evalueringsfirmaer). Det bør videre gjennomføres en forhåndsgodkjenning av *prosedyrer og rutiner* som leverandører av elektroniske valgløsninger skal følge for å sikre valgløsningene. Ansvarlig for å godkjenne leverandørene er akkrediterte sertifiseringsorganer. Valgmyndighetene skal *kun* anvende leverandører som er godkjent/sertifisert på de kritiske delene av løsningen for elektroniske valg. Det bør også gjennomføres en forhåndsgodkjenning (sertifisering) av *teknisk utstyr og teknisk løsning*. Utstyr som mangler godkjenning/sertifisering bør som hovedregel ikke anvendes i valgløsningen. På kritiske deler av løsningen skal sertifisering foreligge.

Den anbefalte løsningen vil medføre en delvis overgang fra lekmannskontroll til profesjonell kontroll. Den vil slik sett få betydning for hele valgsystemet, både med hensyn til kontrollfunksjonen, administrasjon av valg og kompetanse. En forutsetning for den anbefalte løsningen er at det utferdiges en kravspesifikasjon for elektroniske valg i Norge. Inntil det eventuelt foreligger en *de facto* standard for elektroniske valg eller lov og forskrift, skal kravspesifikasjonen bygge på de juridiske, operasjonelle og tekniske krav som fremsettes i Europarådets rekommandasjon, inkludert de endringer som er skissert i kapittel 8.

Arbeidsgruppen legger imidlertid til grunn at dagens kontroll- og godkjenningsrutiner stort sett bør ligge fast i forsøksperioden. Utviklingen av nye løsninger for kontroll og godkjenning bør derimot inngå som en viktig oppgave for den anbefalte prosjektgruppen, jf. kapittel 10. Som en midlertidig løsning bør denne prosjektgruppen ha godkjenningsansvar for den tekniske løsningen.

2.7 Langsiktig mål og offensiv satsing

Hvis man åpner opp for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser, er det en ufravikelig forutsetning at det legges til grunn strenge krav til sikkerhet, og at det skjer på en måte som ikke svekker velgernes tillit til systemet. Med dagens teknologi er det ikke mulig å garantere en slik sikkerhet. Arbeidsgruppen vil derfor ikke anbefale elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser i fullskala nå. Det dreier seg derfor om en langsiktig målsetning.

Det kan likevel tenkes at det vil oppstå et betydelig press i retning av å innføre elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser på et senere tidspunkt.

Et slikt press kan for eksempel komme som følge av den generelle samfunnsutvikling der IKT tas i bruk på stadig flere områder, fordi elektronisk stemmegivning innføres i andre land eller at det kommer krav om elektronisk stemmegivning som følge av dramatisk fall i valgdeltakelsen. Arbeidsgruppen ser det som svært viktig at elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser *ikke* blir innført uten forutgående utprøving, og vil derfor sterkt understreke behovet for en offensiv satsing fra myndighetenes side. Det bør så snart som mulig settes i gang planmessige forsøk og systematisk evaluering. Formålet med forsøkene er tosidig: dels en utprøving av tekniske løsninger, og dels en bygging av tillit til elektronisk stemmegivning blant velgerne.

2.8 Trinnvis innføring (se kapittel 10)

Arbeidsgruppen foreslår en trinnvis prosess bygd på systematiske forsøk med elektronisk stemmegivning. Forsøkene behøver imidlertid ikke gjennomføres i tilknytning til ordinære valg. En del forsøk kan gjøres som kontrollerte eksperimenter der spesielle grupper av velgere deltar. Det gjelder for eksempel utprøving av brukergrensesnitt. Andre former for avstemninger som lokale folkeavstemninger kan også være hensiktsmessige å bruke i forsøksvirksomheten. Valg av arena for forsøkene bør først og fremst være bestemt av hensynet til håndterbarhet og effektiviseringsgevinst. Når det gjelder forsøk som er knyttet opp mot valg, bør de gjennomføres i tre trinn:

2.8.1 Trinn 1

I første trinn foreslås elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser med sikret nett og datamaskiner med sikkerhetslogg. Det vil si at velgeren stemmer ved hjelp av en datamaskin i et godkjent valglokale under oppsyn av offentlige valgfunksjonærer. Sikkerhetsloggen sørger for at stemmen ikke går tapt ved et eventuelt systemsammenbrudd. I den grad man kan sikre datamaskinen hos velgeren (for eksempel ved hjelp av egen CD-rom for oppstart av maskinen), kan forsøket også omfatte stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. I det sistnevnte tilfellet anbefaler arbeidsgruppen at forsøket avgrenses til ikke-bindende valg, for eksempel rådgivende, lokale folkeavstemninger. Formålet med forsøkene vil være å prøve ut brukergrensesnitt, tekniske løsninger samt velgernes tiltro til de valgte løsningene.

2.8.2 Trinn 2

Etter en systematisk evaluering av erfaringene i trinn 1, vil det være naturlig å gå videre til trinn 2 der arbeidsgruppen anbefaler at man gjør forsøk med elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser i mindre skala for spesielle grupper (for eksempel utenlandsboende, funksjonshemmede eller enkeltkommuner). I dette trinnet kan forsøkene med kontrollert datamaskin i ukontrollerte omgivelser også omfatte bindende valg. For ukontrollert datamaskin i ukontrollerte omgivelser anbefaler arbeidsgruppen forsøk i forbindelse med ikke-bindende valg (se for øvrig kapittel 10).

2.8.3 Trinn 3

Gitt at erfaringene fra trinn 2 tilsier at man går videre, vil det være naturlig med en gradvis utvidelse av forsøkene med stemmegivning i ukontrollerte omgivelser med ukontrollert datamaskin også for bindende valg, slik at forsøkene omfatter stadig større velgergrupper.

2.9 Sentralt ansvar og godkjenningsordninger

Før man setter i gang forsøk med elektronisk stemmegivning, bør det etableres en egen prosjektgruppe som har et overordnet ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering av forsøksvirksomheten. I tillegg må det etableres et sentralt godkjenningsregime for kravspesifikasjoner, inkludert overvåking, kontroll og gjennomføring. Det gjelder godkjenning av virksomheter som skal gjennomføre sertifisering, godkjenning av prosedyrer og rutiner hos leverandørene og godkjenning av teknisk utstyr og løsninger.

I den grad man velger å innføre elektronisk stemmegivning som en ordinær del av valget, vil arbeidsgruppen peke på at en del av prosjektgruppens oppgaver vil ha en langsiktig og til dels varig karakter. Dette aktualiserer spørsmålet om man bør opprette en sentral valgkommisjon som kan tilføres også andre oppgaver knyttet til planlegging og gjennomføring av valg. Dette er imidlertid et spørsmål som bør vurderes i sammenheng med de erfaringer som gjøres i forbindelse med prosjektgruppens arbeid.

Vurdering:

Lenvik kommune har så langt det har vært mulig lagt til rette for bruk av EDB/IT – løsninger i forbindelse med forberedelse og gjennomføringen av kommunestyre-/fylkestingsvalgene og stortings- og sametingsvalgene. Dette gjelder manntallet, registrering av forhåndsstemmegivningen samt i forbindelse med opptellingen av stemmene. Og utredningen om "Elektronisk stemmegivning" som nå er ute til høring, representerer i denne sammenheng et skritt videre i forhold til å kunne anvende teknologiske løsninger i forbindelse med gjennomføringen av selve stemmegivningen ved valget.

Et opplegg med elektronisk stemmegivning vurderes å være betydelig mer krevende sikkerhetsmessig, da det her berører selve valghandlingen til den enkelte velger. Kjernen i dette er hensynet til at velgeren skal kunne gjennomføre sin stemmegivning uten at andre skal ha muligheten til å påvirke stemmegivningen og herunder også få innsyn i hvordan velgeren har stemt.

Forsøkene med elektronisk stemmegivning som er prøvd ut nasjonalt og internasjonalt viser at det er mulig å gjennomføre elektronisk stemmegivning. Men evalueringene som er gjort av dette viser at det er nødvendig at sikkerheten blir forbedret hvis systemene skal tas i bruk i full skala og innenfor alle de teknologiske mulighetene som finnes i dag.

Og det aller viktigste aspekt i forhold til dette er at event. fremtidige løsninger utvikles sikkerhetsmessig slik at hensynet til hemmelig valg blir ivaretatt.

Videre er det viktig at de tekniske løsningene blir utviklet på en slik måte, at valgmyndigheten har muligheten til å kontrollere at nødvendig sikkerhet rundt stemmegivningen er etablert.

En er kjent med at myndighetene i Storbritannia høsten 2005 avlyste videre forsøk med elektronisk stemmegivning ved lokalvalgene i 2006. Og at det i USA er betydelig skepsis til sikkerheten på Internett, men at USA er langt fremme når det gjelder elektronisk stemmegivning i valglokalet.

Og med bakgrunn i et ønske om stadig å videreutvikle valgsystemene, samt de erfaringene som er gjort fra forsøkene som er gjennomført, mener en at det bør åpnes opp for at elektronisk stemmegivning kan prøves ut i større grad i tiden som kommer. Men ut i fra det en kjenner til om for dårlig sikkerhet ved bruk av elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser, bør det i denne omgang bare åpnes opp for at det kan gjennomføres elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser som et tilbud i tillegg til ordinær stemmegivning.

Over tid, og etter hvert som sikkerheten blir forbedret, bør det også utvikles løsninger for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. Dette i tråd med arbeidsgruppens anbefalinger, jfr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".

Høringsdokumentet om elektronisk stemmegivning fremlegges med dette til behandling i formannskapet/valgstyret som innstiller til kommunestyret.

Innstilling:

Lenvik kommune viser til høringsdokument fra kommunal- og regionaldepartementet vedr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" og vil bemerke følgende:

Lenvik kommune har over tid benyttet seg av elektroniske systemer i forbindelse med oppsett av manntall, valgkort, forhåndsstemmegivningen samt opptelling av stemmer med godt resultat. Og disse løsningene har, sammen med at det hele tiden har vært fokus på å forbedre de manuelle rutinene, vært med på å forbedre og effektivisere valgarbeidet.

Utredningen om "Elektronisk stemmegivning" som nå er ute til høring representerer i denne sammenheng, et skritt videre i forhold til å kunne anvende teknologiske løsninger i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av selve valget.

I følge høringsnotatet har det vært gjennomført forsøk med elektronisk stemmegivning nasjonalt og internasjonalt, som viser at det er mulig å anvende denne formen for stemmegivning ved valgene. Og så langt en kan se av evalueringene som er gjort av de løsningene/systemene som har vært benyttet, er at det kan være mulig å etablere rutiner som gjør det mulig å tilrettelegge for elektronisk stemmegivning i større grad en det som har vært gjennomført frem til nå.

Kommunen ser også av utredningen at myndighetene i Storbritannia høsten 2005, avlyste videre forsøk med elektronisk stemmegivning ved lokalvalgene i 2006. Og at det i USA er betydelig skepsis til sikkerheten på Internett hva gjelder elektronisk stemmegivning, men at USA er langt fremme når det gjelder elektronisk stemmegivning i valglokalet. Samt at det er gjennomført elektronisk stemmegivning i tre kommuner i Norge og ved lokalstyrevalget i Longyearbyen

Elektronisk stemmegivning vurderes å være betydelig mer krevende sikkerhetsmessig, da det berører selve valghandlingen til den enkelte velger. Og sikkerheten rundt stemmegivningen må tilrettelegges slik at velgeren skal kunne gjennomføre sin stemmegivning, uten at andre skal ha muligheten til å påvirke stemmegivningen og herunder også få innsyn i hvordan velgeren har stemt.

Ved event. utvidet bruk av elektronisk stemmegivning forutsettes det at de tekniske løsningene for dette utvikles, og at valgmyndigheten har muligheten til å kontrollere at det er etablert tilfredstillende sikkerhet rundt stemmegivningen.

Med bakgrunn i det som er fremkommet i forbindelse med forsøkene som er gjennomført, samt et ønske om at valgsystemene blir videreutviklet, bør det gis anledning til at elektronisk stemmegivning kan anvendes i økende grad ved fremtidige valg gitt at sikkerheten i systemene som tas i bruk ivaretar hensynet til hemmelig valg.

Og på bakgrunn av at sikkerheten i åpne løsninger ikke er tilfredstillende løst så langt, bør det i første omgang bare tilrettelegges for at elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser kan anvendes i tillegg til ordinær stemmegivning. Og at det over tid, og etter hvert som sikkerheten blir forbedret, også kan anvendes løsninger for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. Dette i samsvar med arbeidsgruppens anbefalinger, jfr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".

Lenvik rådhus, 10. august 2006

Margrethe Hagerupsen

Torleif Josefsen

Behandling/vedtak i Lenvik formannskap den 22.08.2006 sak 136/06

Tilstede samtlige 7 medl.

Vedtaket var enstemmig.

Formannskapets innstilling (rådmannens tilråding – enstemmig):

Lenvik kommune viser til høringsdokument fra kommunal- og regionaldepartementet vedr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" og vil bemerke følgende:

Lenvik kommune har over tid benyttet seg av elektroniske systemer i forbindelse med oppsett av manntall, valgkort, forhåndsstemmegivningen samt opptelling av stemmer med godt resultat. Og disse løsningene har, sammen med at det hele tiden har vært fokus på å forbedre de manuelle rutinene, vært med på å forbedre og effektivisere valgarbeidet.

Utredningen om "Elektronisk stemmegivning" som nå er ute til høring representerer i denne sammenheng, et skritt videre i forhold til å kunne anvende teknologiske løsninger i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av selve valget.

I følge høringsnotatet har det vært gjennomført forsøk med elektronisk stemmegivning nasjonalt og internasjonalt, som viser at det er mulig å anvende denne formen for stemmegivning ved valgene. Og så langt en kan se av evalueringene som er gjort av de løsningene/systemene som har vært benyttet, er at det kan være mulig å etablere rutiner som gjør det mulig å tilrettelegge for elektronisk stemmegivning i større grad en det som har vært gjennomført frem til nå.

Kommunen ser også av utredningen at myndighetene i Storbritannia høsten 2005, avlyste videre forsøk med elektronisk stemmegivning ved lokalvalgene i 2006. Og at det i USA er betydelig skepsis til sikkerheten på Internett hva gjelder elektronisk stemmegivning, men at USA er langt fremme når det gjelder elektronisk stemmegivning i valglokalet. Samt at det er gjennomført elektronisk stemmegivning i tre kommuner i Norge og ved lokalstyrevalget i Longyearbyen

Elektronisk stemmegivning vurderes å være betydelig mer krevende sikkerhetsmessig, da det berører selve valghandlingen til den enkelte velger. Og sikkerheten rundt stemmegivningen må tilrettelegges slik at velgeren skal kunne gjennomføre sin stemmegivning, uten at andre skal ha muligheten til å påvirke stemmegivningen og herunder også få innsyn i hvordan velgeren har stemt.

Ved event. utvidet bruk av elektronisk stemmegivning forutsettes det at de tekniske løsningene for dette utvikles, og at valgmyndigheten har muligheten til å kontrollere at det er etablert tilfredstillende sikkerhet rundt stemmegivningen.

Med bakgrunn i det som er fremkommet i forbindelse med forsøkene som er gjennomført, samt et ønske om at valgsystemene blir videreutviklet, bør det gis anledning til at elektronisk stemmegivning kan anvendes i økende grad ved fremtidige valg gitt at sikkerheten i systemene som tas i bruk ivaretar hensynet til hemmelig valg.

Og på bakgrunn av at sikkerheten i åpene løsninger ikke er tilfredstillende løst så langt, bør det i første omgang bare tilrettelegges for at elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser kan anvendes i tillegg til ordinær stemmegivning. Og at det over tid, og etter hvert som sikkerheten blir forbedret, også kan anvendes løsninger for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. Dette i samsvar med arbeidsgruppens anbefalinger, jfr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".

Behandling/vedtak i Lenvik kommunestyre den 31.08.2006 sak 47/06

Tilstede samtlige 31 repr/vararepr.

Vedtaket var enstemmig.

Kommunestyrets vedtak (formannskapets innstilling – enstemmig):

Lenvik kommune viser til høringsdokument fra kommunal- og regionaldepartementet vedr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" og vil bemerke følgende:

Lenvik kommune har over tid benyttet seg av elektroniske systemer i forbindelse med oppsett av manntall, valgkort, forhåndsstemmegivningen samt opptelling av stemmer med godt resultat. Og disse løsningene har, sammen med at det hele tiden har vært fokus på å forbedre de manuelle rutinene, vært med på å forbedre og effektivisere valgarbeidet.

Utredningen om "Elektronisk stemmegivning" som nå er ute til høring representerer i denne sammenheng, et skritt videre i forhold til å kunne anvende teknologiske løsninger i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av selve valget.

I følge høringsnotatet har det vært gjennomført forsøk med elektronisk stemmegivning nasjonalt og internasjonalt, som viser at det er mulig å anvende denne formen for stemmegivning ved valgene. Og så langt en kan se av evalueringene som er gjort av de løsningene/systemene som har vært benyttet, er at det kan være mulig å etablere rutiner som gjør det mulig å tilrettelegge for elektronisk stemmegivning i større grad enn det som har vært gjennomført frem til nå.

Kommunen ser også av utredningen at myndighetene i Storbritannia høsten 2005, avlyste videre forsøk med elektronisk stemmegivning ved lokalvalgene i 2006. Og at det i USA er betydelig skepsis til sikkerheten på Internett hva gjelder elektronisk stemmegivning, men at USA er langt fremme når det gjelder elektronisk stemmegivning i valglokalet. Samt at det er gjennomført elektronisk stemmegivning i tre kommuner i Norge og ved lokalstyrevalget i Longyearbyen

Elektronisk stemmegivning vurderes å være betydelig mer krevende sikkerhetsmessig, da det berører selve valghandlingen til den enkelte velger. Og sikkerheten rundt stemmegivningen må tilrettelegges slik at velgeren skal kunne gjennomføre sin stemmegivning, uten at andre skal ha muligheten til å påvirke stemmegivningen og herunder også få innsyn i hvordan velgeren har stemt.

Ved event. utvidet bruk av elektronisk stemmegivning forutsettes det at de tekniske løsningene for dette utvikles, og at valgmyndigheten har muligheten til å kontrollere at det er etablert tilfredstillende sikkerhet rundt stemmegivningen.

Med bakgrunn i det som er fremkommet i forbindelse med forsøkene som er gjennomført, samt et ønske om at valgsystemene blir videreutviklet, bør det gis anledning til at elektronisk stemmegivning kan anvendes i økende grad ved fremtidige valg gitt at sikkerheten i systemene som tas i bruk ivaretar hensynet til hemmelig valg.

Og på bakgrunn av at sikkerheten i åpne løsninger ikke er tilfredstillende løst så langt, bør det i første omgang bare tilrettelegges for at elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser kan anvendes i tillegg til ordinær stemmegivning. Og at det over tid, og etter hvert som sikkerheten blir forbedret, også kan anvendes løsninger for elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser. Dette i samsvar med arbeidsgruppens anbefalinger, jfr. Rapport H-2185 – "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter".